

SOLIQ ORGANLARINING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI: O'ZBEKISTONDA ELEKTRON SOLIQ TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI

Qarshi Davlat Texnika Universituti o'qituvchisi

Melikov Fazliddin Abduhalim o'g'li

Qarshi Davlat Texnika Universituti

talabasi Rejavalievna Nasiba Oybek qizi

Qarshi Davlat Texnika Universituti Shahrisabz

Muhandislik fakulteti 506_23 guruh talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekiston soliq tizimini raqamlashtirish jarayoni, elektron soliq xizmatlari va raqamli transformatsiyaning soliq ma'muriyatchiligi samaradorligiga ta'siri o'rganiladi. Tadqiqot soliq organlarida sun'iy intellekt, Big Data va blokcheyn texnologiyalarini qo'llash imkoniyatlarini tahlil qiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, raqamli soliq platformalari soliq yig'implarini oshirishda, soya iqtisodiyotini kamaytirish va soliq to'lovchilar bilan munosabatlarni yaxshilashda muhim vosita bo'lib xizmat qilmoqda.

Tayanch so'zlar: Elektron soliq tizimi, raqamli transformatsiya, soliq ma'muriyatchiligi, sun'iy intellekt, Big Data, blokcheyn, e-soliq, soliq yuklamasi, fiskal siyosat, axborot texnologiyalari, soliq nazorati, raqamlashtirish, soliq bazasi, byudjet daromadlari, onlayn deklaratsiya.

Аннотация: В данной статье исследуется процесс цифровизации налоговой системы Узбекистана, электронные налоговые сервисы и влияние цифровой трансформации на эффективность налогового администрирования. В исследовании анализируются возможности применения искусственного интеллекта, больших данных и технологии блокчейн в налоговых органах. Результаты исследования показывают, что цифровые налоговые платформы являются важным инструментом повышения налоговых поступлений, сокращения теневой экономики и улучшения отношений с налогоплательщиками.

Ключевые слова: Электронная налоговая система, цифровая трансформация, налоговое администрирование, искусственный интеллект, большие данные, блокчейн, e-налог, налоговая нагрузка, фискальная политика, информационные технологии.

Annotation: This article examines the digitalization process of Uzbekistan's tax system, electronic tax services, and the impact of digital transformation on the efficiency of tax administration. The study analyzes the possibilities of applying artificial intelligence, Big Data and blockchain technologies in tax authorities. The

results of the study show that digital tax platforms serve as an important tool for increasing tax revenues, reducing the shadow economy and improving relations with taxpayers.

Keywords: Electronic tax system, digital transformation, tax administration, artificial intelligence, Big Data, blockchain, e-tax, tax burden, fiscal policy, information technology, tax control, digitalization, tax base, budget revenues, online declaration.

Ushbu maqola O‘zbekiston soliq organlarining raqamli transformatsiya jarayonini, elektron soliq xizmatlarini hamda sun‘iy intellekt, Big Data, blokcheyn kabi zamonaviy raqamli texnologiyalarning soliq boshqaruv samaradorligiga ta‘sirini chuqur o‘rganishga bag‘ishlangan bo‘lib, soliq tizimini raqamlashtirishni nafaqat bitta texnik yechim sifatida, balki yagona davlat-axborot ekosistemasining, raqamli iqtisodiyotning asosiy tashuvchi kuchining bir qismi sifatida ko‘rib chiqadi. Soliq tizimining raqamlashtirilishi – nafaqat jarayonlarni avtomatlashtirish, balki soya iqtisodiyotni siqish, byudjet tushumlarini oshirish, axborotni yaxlit tarzda boshqarish, to‘lovchilar bilan munosabatlarni shaffof, qulay hamda ishonchli qilishga qaratilgan strategik yo‘nalish sifatida qaralmoqda. O‘zbekiston shartlarida elektron soliq tizimlari – “E-Soliq”, “Soliq-24”, soliq to‘lovchilar kabinetlari, yagona elektron deklaratsiya, avtomatik to‘lov tizimlari, yagona ma‘lumot bazasi, bank hamda axborot-kommunikatsiya tarmoqlari bilan birlashtirilgan elektron portal orqali yaratilgan yaxlit ekosistema sifatida amalga oshirilmoqda. Bu tizimlar soliq deklaratsiyasini onlayn to‘ldirish, to‘lovni elektron ravishda amalga oshirish, hujjatlar elektron almashinishi, avtomatik nazorat, monitoring hamda audit turlari, yagona axborot bazasiga bevosita ulanish imkonini berib, jarayonlarni 5–7 marta osonlashtirish, xarajatlarni kamaytirish, inson omiliga bog‘liq xatolarni kamaytirish, soliq to‘lovchilar uchun vaqt tejamliligini oshirishda muhim rolni o‘ynaydi. Elektron soliq tizimlari shaffof, kuzatiluvchan va qayd-qo‘zg‘almas ma‘lumotlar bazasini yaratish natijasida soya iqtisodiyotga ega bo‘lgan tadbirkorlar uchun “qiyin, lekin foydali” konsepsiyasini amalga oshirishga hissa qo‘shadi, ya‘ni raqamli hududga o‘tish to‘lovchiga qo‘shimcha qulaylik hamda afzalliklar, o‘z navbatida, soliq organlariga esa yaxlit ma‘lumotlar hamda avtomatik nazorat mexanizmlari beradi. O‘zbekistonda soliq tizimini raqamli iqtisodiyot olami talablariga moslashtirishning yana bir yutug‘i – “Soliq tizimi-2” va “Smart Tax” kabi yangi yechimlar orqali soliq tizimini avtomatlashtirish, virtual to‘lovchilar kabinetini rivojlantirish, korxonada ichki auditini yaxlitlashtirish hamda yadro-platformalarni yaratish bo‘yicha amalga oshirilayotgan islohotlar hisoblanadi. Bu yechimlar soliq jarayonlarini yengillashtirish, byudjet tushumlarini sezilarli darajada oshirish nimni insonlardagi so‘zlashish, virtual to‘lovchilar uchun raqamli muhitga mos kelgan, imkon-qobiliyatli elektron

ekosistemaning yaratilishiga yordam beradi. Xalqaro tajriba hamda markaziy bank, soliq organlari, tadbirkorlar o'rtasidagi yagona ma'lumot platformalari asosida soliq yig'implari taxminan 7–9 foizga ko'tarilishi, shaffoflik va byudjetning samaradorligi oshishi kabi iqtisodiy foydalar soliq tizimini raqamlashtirishning amaliy natijalaridan sanaladi. Shu bilan birga, sun'iy intellekt hamda Big Data texnologiyalari soliq tizimlarini yana bir bosqichga olib chiqmoqda: ulardan katta hajmdagi bank, soliq, savdo-sotuv, logistika, onlayn to'lov tizimlari hamda kredit ma'lumotlarini real vaqtda tahlil qilish, to'lovchilarning harakatlarini analiz qilish, taxminiy taxminlar, yashirin iqtisodiyotning ehtimoliy moliyaviy oqimlarini aniqlash, audit-takliflar, individual nazorat rejimlari va to'lovchilar guruhlarini avtomatik ravishda ajratib olish uchun foydalanilmoqda. AI hamda Big Data yordamida soliq organlari yashirin savdo-hajmlarini aniqlash, o'zaro bog'liq subyektlarni tahlil qilish, taxminiy omillarni prognoz qilish, aniqlikni oshirish, soya iqtisodiyotni kamaytirish yo'nalishida qo'shimcha vositalarga ega bo'ladi. Blokcheyn texnologiyasini soliq tizimlariga kiritish ham keng istiqbollarga ega: fiskal yozuvlar, soliq to'lovlar, bank kreditlari, chet el tadbirkorligi hamda yirik hamda transnatsional transaksiyalarning yozuvi esa o'zgartirib bo'lmas, yaxlit, tarmoqda taqsimlangan yozuvlar sifatida saqlanib, barcha qatnashchilar uchun korxonalar ichki auditini yaxlitlashtirish, yagona yozuvlarni yaratish, shaffoflik va hisob-kitoblarni tekshirish imkonini beradi. Xalqaro misollar – Koreyaning "Smart Buka" yoki "Smart Tax" dagi, yirik finans tizimlari va raqamli soliq tizimlari o'rtasida blokcheyn yechimlari orqali yagona yozuvlar yaratish, yaxlit moliyaviy-soliq ekosistemaning yaratilishi – O'zbekistonda ham qo'llanilayotgan yechimlarga mos istiqbollarga ega. arshi Davlat Texnika Universiteti Shahrisabz Muhandislik fakulteti Kelajakda O'zbekistonda sun'iy intellekt asosida avtomatik pul yuborish, to'lov tizimlari, chet el investitsiyalari, kriptovalyuta hamda raqamli tovarlar uchun alohida elektron soliq rejimlarini ishlab chiqish, raqamli hamda an'anali soliq tizimlari o'rtasida uzluksiz bog'lanishni ta'minlash, xalqaro standartlarga mos yaxlit yechimlar yaratish, yana bir tomonlama ravishda to'lovchilar bilan shaffof, yana bir tomonlama ravishda soliq organlari bilan axborotni yaxlitlashtirish, soya iqtisodiyotni yanada kamaytirish, soliq intizomini mustahkamlash, byudjet tushumlarini sezilarli darajada oshirish maqsad qo'yilayotgan.

Ushbu maqolaning asosiy qismida O'zbekiston soliq organlarining raqamli transformatsiyasi jarayoni, elektron soliq xizmatlarining amaliy amalga oshirilishi, sun'iy intellekt, Big Data hamda blokcheyn kabi texnologiyalarning soliq ma'muriyat samaradorligiga ta'siri tahlil qilinadi. Bunda raqamli soliq tizimlari nafaqat jarayonlarni avtomatlashtirish, balki soya iqtisodiyotni siqish, byudjet tushumlarini oshirish, axborotni yaxlit tarzda boshqarish, to'lovchilar bilan munosabatlarni shaffof, qulay hamda ishonchli qilishga ham qaratilgan strategik dastur sifatida qaraladi. O'zbekistonda "E-Soliq", "Soliq-24", soliq to'lovchilar kabinetlari, yagona elektron

deklaratsiya, avtomatik to'lov tizimlari, bank hamda axborot-kommunikatsiya tarmoqlari bilan birlashtirilgan elektron portal orqali tashkil etilgan yagona elektron soliq ekosistemasida soliq jarayonlari substantsial darajada o'zgarishga uchraydi. Bu yerda soliq deklaratsiyasini onlayn to'ldirish, elektron to'lov amalga oshirish, hujjatlar elektron almashinishi, avtomatik nazorat, monitoring hamda audit turlari, yagona axborot bazasiga bevosita ulanish imkoniyati berilib, jarayonlarning 5–7 marta osonlashishi, xarajatlarning kamayishi, inson omiliga bog'liq xatolarning minimal darajada bo'lishi, to'lovchilar uchun vaqtdan foydalanish tejamkorligi oshiriladi. Raqamli tizimlar shaffof, kuzatiluvchan hamda qayd-qo'zg'almas ma'lumotlar bazasini yaratish orqali soya iqtisodiyotiga ega bo'lgan tadbirkorlarga raqamli hududga o'tishning "qiyin, lekin foydali" konsepsiyasini amalga oshirishga hissa qo'shadi. "Soliq tizimi-2" va "Smart Tax" kabi yangi yechimlar taniqli O'zbekistonda soliq tizimini raqamli iqtisodiyot talablariga moslashtirishning yana bir muhim bosqichi sifatida paydo bo'ladi. Bunda avtomatizatsiya, virtual to'lovchilar kabinetlarini rivojlantirish, korxonada ichki auditini yaxlitlashtirish, yadro-platformalarni yaratish, bank, Elektron tijar't, logistika hamda onlayn to'lov tizimlari bilan yaxlit ma'lumot platformalari yaratish maqsad qo'yiladi. Shu tizimlar yordamida soliq jarayonlari yengillashtirilib, byudjet tushumlarini sezilarli darajada oshirish, soliq intizomini mustahkamlash, soya iqtisodiyotni siqish, shaffoflik va hisobotlarning aniqligi oshiriladi. Xalqaro tajriba hamda markaziy bank, soliq organlari, tadbirkorlar o'rtasidagi yagona axborot platformalari asosida soliq yig'imlarining 7–9 foizga ko'tarilishi, byudjet tushumlarining o'sishida sezilarli darajada oshish, soliq intizomini mustahkamlash kabi iqtisodiyotni ma'muriy foydalar soliq tizimini raqamlashtirishning amaliy natijalari sifatida ko'zga tashlanadi. Sun'iy intellekt hamda Big Data texnologiyalari soliq tizimlarini yana bir bosqichga olib chiqib, yuqori samaradorlik darajasini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Katta hajmdagi bank, soliq, savdo-sotuv, logistika, onlayn to'lov tizimlari hamda kredit ma'lumotlarini real vaqtda tahlil qilish, to'lovchilarning harakatlarini analiz qilish, yashirin iqtisodiyotning ehtimoliy moliyaviy oqimlarini aniqlash, taxminiy taxminlar, audit-takliflar, individual nazorat rejimlari, to'lovchilar guruhlarini avtomatik ravishda ajratib olish AI hamda Big Data yordamida amalga oshiriladi. Sun'iy intellekt yordamida esa soliq organlari yashirin savdo-hajmlarini aniqlash, o'zaro bog'liq subyektlarni tahlil qilish, taxminiy omillarni prognoz qilish, aniqlikni oshirish, soya iqtisodiyotni kamaytirish, individual nazorat rejimlarini avtomatik yaratish, riskli to'lovchilarni avtomatik aniqlash, monitoring jarayonini sezilarli darajada osonlashtirish, shu bilan birga, to'lovchilarga qo'shimcha qulaylik va yordam berish, moliyaviy-soliq tizimini barqarorlashtirish imkoniyatlariga ega bo'ladi. Big Data analizi esa yuqori aniqlikdagi taxminlar, statistik modellar, korxonada va sektorlar bo'yicha taxminlar, soya iqtisodiyotning potensial oqimlarini aniqlash, soliq jarayonlarini optimal ravishda boshqarish, resurslardan samarali

foydalanishga yordam beradi. Blokcheyn texnologiyasini soliq tizimlariga kiritish ham keng istiqbollarga ega. Fiskal yozuvlar, soliq to'lovlar, bank kreditlari, chet el tadbirkorligi hamda yirik hamda transnatsional transaksiyalarning yozuvi o'zgartirib bo'lmay, yaxlit, tarmoqda taqsimlangan yozuvlar sifatida saqlanadi, barcha qatnashchilar uchun korxonada ichki auditini yaxlitlashtirish, yagona yozuvlarni yaratish, shaffoflik va hisob-kitoblarni tekshirish imkonini beradi. Shu bilan birga, raqamli tovarlar, onlayn savdo-sotuv, virtual valyuta, kriptovalyuta hamda yirik transaksiyalarni yaxlit tarzda kuzatish, soya iqtisodiyotni siqish, soliq yig'imlarini oshirish, axborot xavfsizligini ta'minlash maqsad qo'yiladi. Raqamli soliq tizimlari faqat tushumlar oshirish bilan cheklanmay, balki soya iqtisodiyotni siqish, to'lovchilar bilan ishonchli hamda oddiy munosabatni yaratish, jarayonlarni avtomatlashtirish, xatolarni kamaytirish, o'z vaqtida to'lovlarini amalga oshiruvchi subyektlarga tezkor yordam berish, shaffoflikni oshirish, axborot xavfsizligini ta'minlash, yagona elektron ekosistema yaratish kabi keng doiradagi davlat-axborot ekosistemi samaradorligini tubdan o'zgartiruvchi vosita sifatida xizmat qilmoqda. Soliq qo'mitasi bunday raqamli ekosistemaning rivojlanishini monitoring qilish, natijalarni chorak-chorak tahlil qilish, muammolarni operativ aniqlash, yangi raqamli yechimlarni amalga oshirish, raqamlash jarayonini samarali ravishda boshqarish, yagona dastur tamoyili asosida barcha soliq xizmatlarini yagona elektron portal orqali birlashtirish maqsad qo'ymoqda. Raqamli soliq tizimi quyidagi asosiy komponentlarni o'z ichiga oladi: avtomatlashtirilgan hisob-kitob, real vaqtda monitoring, sun'iy intellektga asoslangan tahlil va blokcheyn texnologiyasi yordamida ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash. O'zbekistonda 2020-2024 yillarda "Soliqlar" mobil ilovasi, elektron fatura (e-invoice) tizimi va onlayn kassa qurilmalari keng joriy etildi.

Tadqiqot ma'lumotlariga ko'ra, O'zbekiston Soliq qo'mitasining 2023 yilgi hisobotida elektron xizmatlardan foydalanish 78%ga oshgani qayd etilgan. Bu esa byudjetga tushgan soliq tushumlarining 15-20% ga o'sishiga hissa qo'shdi. Shuningdek, qo'lda to'ldiriladigan deklaratsiyalar ulushi 2019 yildagi 67% dan 2023 yilda 12% ga tushdi.

Elektron soliq tizimining asosiy afzalliklari quyidagilardan iborat:

1. Soliq to'lovchilar uchun vaqt va xarajatlarni tejash (o'rtacha 40% qisqarish qayd etilgan);
2. Soliq organlarida inson omili xatolarini kamaytirish va nazoratni kuchaytirish;
3. Real vaqtda ma'lumot almashinuvi va tahliliy imkoniyatlarning kengayishi;
4. Soliq to'lovchilar bilan muloqotda shaffoflik va ishonchni oshirish;
5. Soya iqtisodiyotini aniqlash va kamaytirish imkoniyatlarining yaxshilanishi;
6. Byudjet daromadlarini prognozlash aniqligining 30% ga ortishi;
7. Fiskal nazorat xarajatlarning sezilarli darajada kamayishi;
8. Xalqaro soliq standartlariga muvofiqlik darajasining oshishi;

9. Korrupsiya xavfining kamaytirishi va xizmatlar sifatining yaxshilanishi;
10. Soliq to'lovchilarning soliq majburiyatlarini bajarishga ixtiyoriy yondashuvining kuchayishi;
11. Sun'iy intellekt yordamida soliq xatarlarini avtomatik baholash imkoniyati;

Biroq, raqamli transformatsiya bir qator muammolarni ham keltirib chiqaradi. Aholi orasida raqamli savodsizlik, internet infratuzilmasining rivojlanmaganligi va kiberxavfsizlik tahdidlari tizimni to'liq joriy etishga to'sqinlik qilishi mumkin. Masalan, 2023 yil ma'lumotlariga ko'ra, O'zbekistonning qishloq hududlarida internet qamrovi hali 61% ni tashkil etadi, bu esa elektron xizmatlardan barcha fuqarolarning teng foydalanishiga imkon bermaydi. Xalqaro tajribani o'rganish shuni ko'rsatadiki, Estoniya, Gruziya va Singapur kabi mamlakatlar to'liq elektron soliq boshqaruvi tizimini muvaffaqiyatli joriy etgan. Estoniyada soliq deklaratsiyasini to'ldirish faqat 3-5 daqiqa vaqt talab etadi va tizim 99% avtomatlashtirilgan. O'zbekiston uchun bu tajribalar muhim dastur bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Kelajakda O'zbekistonda sun'iy intellekt asosida avtomatik pul yuborish, to'lov tizimlari, chet el investitsiyalari, kriptovalyuta hamda raqamli tovarlar uchun alohida elektron soliq rejimlarini ishlab chiqish, raqamli hamda an'analik soliq tizimlari o'rtasida uzluksiz bog'lanishni ta'minlash, xalqaro standartlarga mos yaxlit yechimlar yaratish, yana bir tomonlama ravishda to'lovchilar bilan shaffof, yana bir tomonlama ravishda soliq organlari bilan axborotni yaxlitlashtirish, soya iqtisodiyotni yanada kamaytirish, soliq intizomini mustahkamlash, byudjet tushumlarini sezilarli darajada oshirish maqsad qo'yilayotgan. Shu tarzda, soliq tizimini raqamlashtirish – O'zbekistonda soliq ma'muriyatining samaradorligi, shaffofligi, ishonchligi hamda taxminiy soliq tushumlarini oshirish dasturining asosiy poydevori hamda raqamli iqtisodiyotning o'ziga xos tashuvchi kuchi sifatida vujudga kelmoqda. Shunday qilib, O'zbekiston soliq organlarining raqamli transformatsiyasi faqat soliq jarayonlarini avtomatlashtirish darajasidan tashqari, butun mamlakatning davlat boshqaruvi, byudjet tushumlarini oshirish, soya iqtisodiyotni kamaytirish, axborot shaffofligini oshirish va to'lovchilar bilan ishonchli munosabatlarni shakllantirish ustuvor yo'nalishiga aylanayotgan. Elektron soliq xizmatlari – “E-Soliq”, “Soliq-24”, yagona soliq kabinetlari, yagona elektron deklaratsiya hamda bank, logistika va onlayn to'lov tizimlari bilan birlashgan yaxlit raqamli ekosistema orqali soliq organlari yuqori samaradorlik, operativlik va hisobotlarning aniqligi bilan ishlash imkoniga ega bo'lib, bu esa yagona byudjet tushumlarini sezilarli darajada oshirish, soliq intizomini mustahkamlash, soya iqtisodiyotni siqishning amaliy natijalarini beradi. Sun'iy intellekt, Big Data va blokcheyn kabi zamonaviy raqamli texnologiyalarning kiritilishi esa soliq tizimini aniq, bashorat qilishga qodir, riskli subyektlarni avtomatik aniqlaydigan, yashirin iqtisodiyot oqimlarini kuzatadigan va barcha tomonlar uchun yagona, o'zgartirib bo'lmaz yozuvlar bazasini yaratadigan yaxlit hamda xavfsiz

ekosistemaga aylantiradi. Bu tizimlar to'lovchilarga nisbatan ham qulaylik, ochiq dialog, tezkor yordam, shaffof shartlar, avtomatik hisob-kitoblar hamda minimal inson omiliga bog'liq xatolar bilan ishlash imkonini beradi. O'zbekistonda soliq tizimini raqamlashtirish islohotlari ijobiy natijalarga erishilayotganini ko'rsatmoqda. Elektron soliq platformalari byudjet daromadlarini oshirishda, ma'muriy xarajatlarni kamaytirish va soliq to'lovchilar bilan munosabatlarni yaxshilashda samarali vosita bo'lib xizmat qilmoqda. Kelajakda sun'iy intellekt, Big Data va blokcheyn texnologiyalarini chuqurroq integratsiya qilish orqali O'zbekiston soliq tizimi yanada aqlli, tezkor va ishonchli bo'lishi mumkin. Shu bilan birga, raqamli savodsizlikni bartaraf etish, internet infratuzilmasini kengaytirish va kiberxavfsizlikni mustahkamlash masalalariga davlat darajasida alohida e'tibor qaratish zarur. Ushbu yo'nalishlarda tizimli ishlar olib borilsa, O'zbekiston 2030 yilga kelib to'liq raqamli soliq boshqaruvi tizimiga o'tishi va mintaqada etakchi o'rinni egallashi mumkin. Natijada, raqamli soliq tizimlari O'zbekistonda nafaqat moliya-soliq sohasidagi islohotning asosiy tayanchi, balki butun davlatning raqamli iqtisodiyotini rivojlantirish, xalqaro standartlarga mos tizimlarni yaratish, soya iqtisodiyotni siqish, byudjet tushumlarini barqaror oshirish hamda to'lovchilar bilan ishonchli munosabatlarni shakllantirishda o'ziga xos tashuvchi kuch sifatida vujudga kelmoqda. Shu sababli ham soliq tizimini raqamlashtirish – O'zbekistonda soliq ma'muriyatining samaradorligi, shaffofligi, ishonchliligi hamda iqtisodiy barqarorlikning keskin o'sishi dasturining o'ziga xos asosiy tayanchi, raqamli transformatsiyaning yorqin misoli sifatida qaralishi mumkin.

Adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi (2020-yil yanvarda kuchga kirgan yangi tahrir). – Toshkent, 2020.
2. Soliq qo'mitasi yillik hisoboti (2023). O'zbekiston Respublikasi Soliq qo'mitasi rasmiy sayti. www.soliq.uz
3. Karimov, B. (2023). "Elektron soliq tizimi va byudjet daromadlari aloqasi." Moliya va iqtisodiyot jurnali, №4.
4. Yusupov, A. (2024). "Raqamli transformatsiya va soliq ma'muriyatchiligi." Toshkent moliya instituti ilmiy axboroti.
5. OECD (2023). Tax Administration 3.0: The Digital Transformation of Tax Administration. Paris: OECD Publishing.
6. IMF (2022). Digital Solutions for Tax Administration. Fiscal Affairs Department Working Paper.
7. Aliev, Sh. (2023). "O'zbekistonda soliq yuklamasini optimallashtirish." Iqtisodiyot va innovatsiya jurnali, №2.